

ISO/TS 22004:
Система за управление на
безопасността на храните.
Ръководство за прилагане на ISO
22000:2005

30-31 01 2006

Национален семинар

“Качеството 2006”

Надежда Василева, M.M.Sc. Agro&Food

TÜV Cert lead auditor ISO&HACCP

(DS, BRC, ISO 22000)

Стандарти за управление на безопасността на храните

ISO 22000

Стандарти за управление на безопасността на храните

ISO 22000

Акредитация въз основа на EN 45012

Codex Alimentarius

EN 45012 (някога)

Национални стандарти, напр
• DS 3027:2002
• Холандска спецификация
За оценка на действаща
НАССР система

• EN 45011 / EN 45012
• EN 45012

Технически стандарти, напр
• EUREPGAP
• BRC
• IFS
• SQF 1000 и SQF 2000

• EN 45011
• EN 45011
• EN 45011

Структура на ISO 22000

ISO /TS 22004:2005

1. Въведение:

Прилагането на система за управление на безопасността на храните от организации, включени в хранителната верига, е подходящо средство за осигуряване на съответствие с изискванията, описани от:

- Закони;
- Правилници и постановления;
- Наредби;
- И/или потребители

Под влиянието на различни фактори

ISO /TS 22004:2005

2. Хранителната верига и процесният подход:

Възприемане в хранителната верига на
подход за:

- Разработване и внедряване,
- Прилагане
- Подобряване на ефективността и ефикасността на

**СИСТЕМА ЗА УПРАВЛЕНИЕ НА
БЕЗОПАСНОСТТА НА ХРАНИТЕ**

ISO /TS 22004:2005

2. Хранителната верига и процесният подход: - продължение

От организацията се изисква на първо място:

- да определи ефекта по хранителната верига при разработването, внедряването, прилагането и поддържането на системата за управление на безопасността на храните

ISO /TS 22004:2005

2. Хранителната верига и процесният подход: - продължение

- За да функционира ефективно и ефикасно:
- Трябва да идентифицира и управлява определен брой свързани дейности;
- За тези дейности да определи и използва ресурси;
- Да прилага процесен подход: изходът от един процес да бъде вход за следващ.

Това прилагане, заедно с идентифицирането на междинните дейности за процесите, може да бъде наричано

ПРОЦЕСЕН ПОДХОД

ISO /TS 22004:2005

2. Процесният подход: ползата

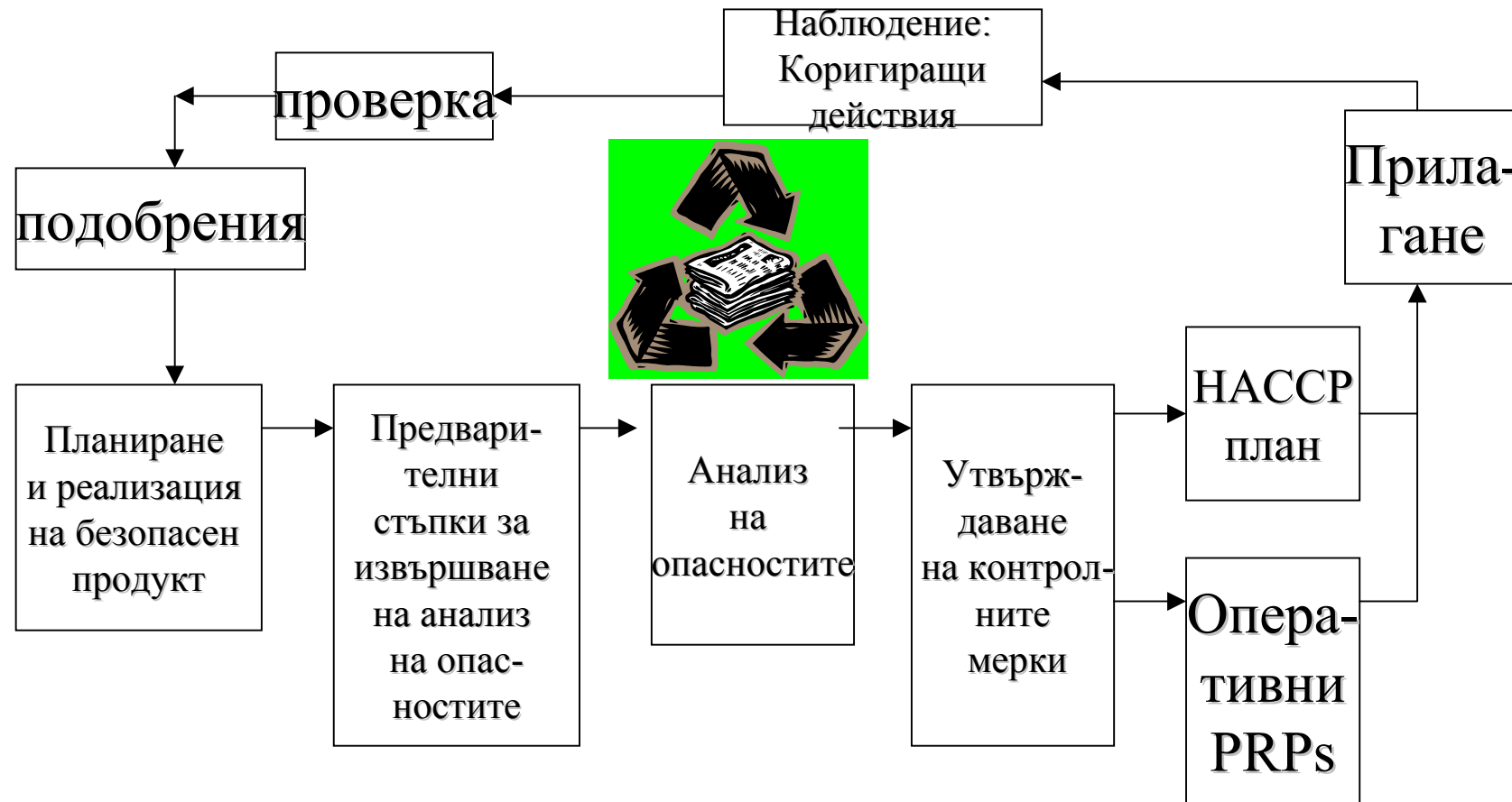
- Връзката между процесния подход и крайния контрол- чрез вътрешни дейност
- Поставяне на ударение върху:
  - Разбиране и изпълняване на изисквания;
  - Нуждата от съгласуване на процесите за безопасност и проследимост;
  - Получаване на резултати от процесния подход и ефективност;
  - Продължаващи подобрения, основани на обективни измервания

Заинтересованите страни задават **изискванията** на входа и на изхода на процесите. **Наблюдението на удовлетвореността** изисква оценяване на информацията относно тяхното възприемане за това дали организацията изпълнява или не изискванията

ISO /TS 22004:2005

3. Модел на процесно ориентирания подход: концепция за непрекъснато подобряване

ISO /TS 22004:2005

3. Връзка с ISO 9001:2000

- ISO 22000 е създаден да действа в хармония с ISO 9001:2000 и поддържащи го стандарти;
- ISO 9001:2000 съдържа изисквания за система за управление на качеството (**СУК**), прилагана вътрешно за организацията, или за сертифициране, или пред клиентите- **фокус на СУК- изпълнение на изискванията на клиентите;**
- **ISO 22000- прилагане на важни елементи от системата за безопасност с фокус- изпълнение на изискванията на клиентите**

ISO /TS 22004:2005

4. Връзка с други системи за управление

ISO 22000 може да се прилага в организациите интегрирано заедно **и** с другите действащи системи за управление:

- На околната среда;
- На здраве и безопасност при работа;
- На счетоводно управление;
- На управлението на риска;
- На управление на качеството.

ISO /TS 22004:2005

Ръководство за прилагане на гл.4: Система за управление на безопасността на храните (СУ БХ)

4.1. Основни изисквания

- Може да бъде **ползвана външна компетентна помощ** за разработване и внедряване на СУ БХ;
- С това се осигурява, че външните процеси са разработени и се прилагат, наблюдават, поддържат и обновяват в съответствие с изискванията на ISO 22000;
- Малките фирми могат да прилагат разработени извън тях доказани комбинации от базови предпоставящи програми (PRPs), оперативни PRPs и HACCP- планове като демонстрират, че:
  - Тази комбинация е разработена в съответствие с ISO 22000;
  - Предприети са специфични мерки за адаптирането ѝ;
  - Тази комбинация се прилага в съответствие с другите изисквания на ISO 22000

ISO /TS 22004:2005- гл.4:

т.4.2. Изисквания към документацията

- организацията трябва да документира външните дейности, отнасящи се до безопасността на храните, например за:

- А) държавни;
- В) нормативни и
- С) изисквания на клиента

Допуска се електронна база данни за проверка на изискванията на нормативните актове.

- типа и размера на документацията са различни и зависят от:

- А) размера,
- В) комплексността на дейностите и
- С) компетентността на персонала
- Д) Външни процеси като: разработени извън фирмата,¹³ комбинация от PRPs, оперативни PRPs и HACCP- планове

ISO /TS 22004:2005- гл.4:

т.4.2.Изисквания към документацията-продължава

- За **външните процеси**- разработени извън фирмата комбинация от базови PRPs, оперативни PRPs и HACCP-планове: трябва да съществуват **документирани доказателства** за проверка дали те са подходящи за организацията;
- Където ISO 22000 изисква **документирани процедури**, това трябва да бъде разбрано като:
  - **създаване, документиране, прилагане, преглед и поддържане на процедура и/или инструкция;**
- Трябва да има еднакъв формат и за вътрешните документи, и за външните договори;
- Да се определи кои са на хартия, кои в електронен формат;
- Критични за всяка организация са **записите**: да се **съхраняват за всички дейности, свързани с безопасността; за определен период, напр. жизнения цикъл на продукта**

ISO /TS 22004:2005- Ръководство за прилагане на гл.5: Отговорност на ръководството

- **Ангажираност на ръководството**- да има доказателства за неговата инициатива за създаване, внедряване и поддържане на СУ БХ;
- **Политика за безопасност на храните**:- основата на СУ БХ;
- **Измерими цели**:- за подобряване на аспекти на системата, за намаляване на броя върнати/иззети продукти, намаляване на случаите на странични примеси и чужди тела и т.н.
- Специфични;
- Измерими;
- Подобряващи;
- Осъществими;
- Определени по време.

N.B! Не се дават препоръки за планирането и за отговорностите и пълномощията на ръководството

ISO /TS 22004:2005- гл.5: Отговорност на ръководството- продължение...т.5.5

- **Ръководител на екипа по БХ:** централна фигура в СУ БХ за организацията;
- Трябва да бъде от организацията;
- Трябва да разбира дейностите по БХ;

Заб: Ако изпълнява и други функции, то те не трябва да са в конфликт с отговорностите за БХ;

- отговорностите могат да включват връзки с външните органи: контролни, клиенти и т.н.
- Да има познания по хигиенен мениджмънт и приложението на HACCP принципите

ISO /TS 22004:2005- гл.5: Отговорност на ръководството- продължение...т. 5.6- комуникации

За всякаква потребност от комуникации се предвиждат вътрешни взаимодействия;

- ISO 22000 изисква външни и вътрешни връзки по отношение СУ БХ:
  - Външни:
    - Обмяна на информация за контролирането на всяка стъпка на съответната опасност, напр: срещу потока на входящи материали, по потока на реализация, за опасностите за храната, контролирани ли са или не, или се контролират на друга стъпка от процеса;
    - С клиентите на основата на взаимното познаване на нивото на изискваната безопасност на храните;
    - С контролните органи и другите организации.

ISO /TS 22004:2005- гл.5: Отговорност на ръководството- продължение...т. 5.6- комуникации

- Вътрешни:

- » Да осигуряват подходяща и достатъчна информация и данни за целия персонал, включен в променливи дейности или процеси;
- » Ръководителят на екипа по БХ има основна роля във вътрешните връзки;
- » Връзките между персонала в организацията трябва да се изразяват в предаване на информация за нови продукти, нови изисквания, нови умения, промяна на законовите и браншови изисквания, нови опасности, нови методи за контрол на тези нови опасности- **всичко трябва да се документира със записи.**

ISO /TS 22004:2005- гл.5: Отговорност на ръководството- продължение...т. 5.7 и т.5.8.

- 5.7: готовност и отговорност за спешни действия: трябва да има подготвеност, включително тренировки и симулации напр. при **пожар, наводнение, биотероризъм и саботаж, енергиен спад, инциденти с МПС и замърсяване на природата.**
- 5.8: преглед от ръководството- среща за оценка на политиката и основните действия на СУ БХ- заключение за ефективност.

ISO /TS 22004:2005- гл.6:

Управление на ресурсите

- 6.1. Необходимостта от ресурси не се пояснява;
- 6.2. Човешки ресурси: чрез обучение трябва да се поддържа ниво, което да подsigури, че сътрудниците познават своите отговорности за поддържане на СУ БХ. Записите за обучението трябва да включват напр. програма, съдържание, име и квалификация на лектора, крайна оценка на обучението и въвеждане на изискване за последващо обучение;
- 6.3. Инфраструктура: включва сгради, оборудване за процесите, инструменти, прилежащи територии и поддържащо обслужване;
- 6.4. Работна среда: трябва да включва мерки за предпазване от кръстосано замърсяване, работно място, предпазно облекло, състояние и местонахождения на помещенията за преобличане и почивка.

ISO /TS 22004:2005- гл.7: Планиране и реализиране на безопасен продукт- т.7.1.

- Т.7.1. Основни изисквания
- организацията използва систематичен и динамичен **процесен подход** за създаване на СУ БХ;
- Това се извършва посредством:
  - Ефективна развойна дейност;
  - Прилагане;
  - Наблюдаване на (резултатите от) планирани дейности;
  - Поддържане и проверка на СИ;
  - Обновяване на процеса на преработка и
  - Обновяване на средата (инфраструктурата);
  - Подходящи действия в случай на несъответстващ продукт
- Раздел 7 в стандарта е адресиран към планиране и операционни фази;
- Раздел 8: към фазите на производство и проверките

ISO /TS 22004:2005 гл.7: ... т.7.1.

- Поддържането и
- Подобряването на СУ БХ са адресирани към цикли от:
  - Планиране;
  - Утвърждаване;
  - Наблюдаване;
  - Проверка;
  - Обновяване

Във фазите на гл. 7 и 8

- Промените се инициират във фазите, предвидени в тези две глави

ISO /TS 22004:2005 гл.7: ... т.7.1.

- Контролът при ISO 22000 се прилага към два вида изисквания:
  - На програми предпоставки (PRPs)
  - На Критичните контролни точкив логична последователност при
  - внедряване;
  - прилагане и
  - контрол.
- Контролните мерки са групирани в три групи:

ISO /TS 22004:2005 гл.7: ... т.7.1.

3 групи контролни мерки:

- ✓ **За програми предпоставки** : те са базови, не се избират, за да осигурят контрол на съответстващи опасности, а за да осигурят производството: сгради, съоръжения, хигиена, преработка и окръжаваща среда (вж.т.7.2);
- ✓ **За оперативните програми предпоставки** : те се определят специално, за да контролират съответстващи опасности, които не са заложиени в HACCP плана;
- ✓ **HACCP план**: управлява тези контролни мерки, които HACCP анализът е определил като необходими за свеждане на съответстващите опасности (критичните контролни точки) до определено ниво

ISO /TS 22004:2005 гл.7: ... т.7.1.

- Категоризирането на контролните мерки, прилагани за различни управленски стратегии, към определена група, се прави от гледна точка на тяхното:
  - Утвърждаване,
  - Наблюдаване;
  - Проверка на несъответствията, вкл.
    - Управление на преработените/поправените продукти

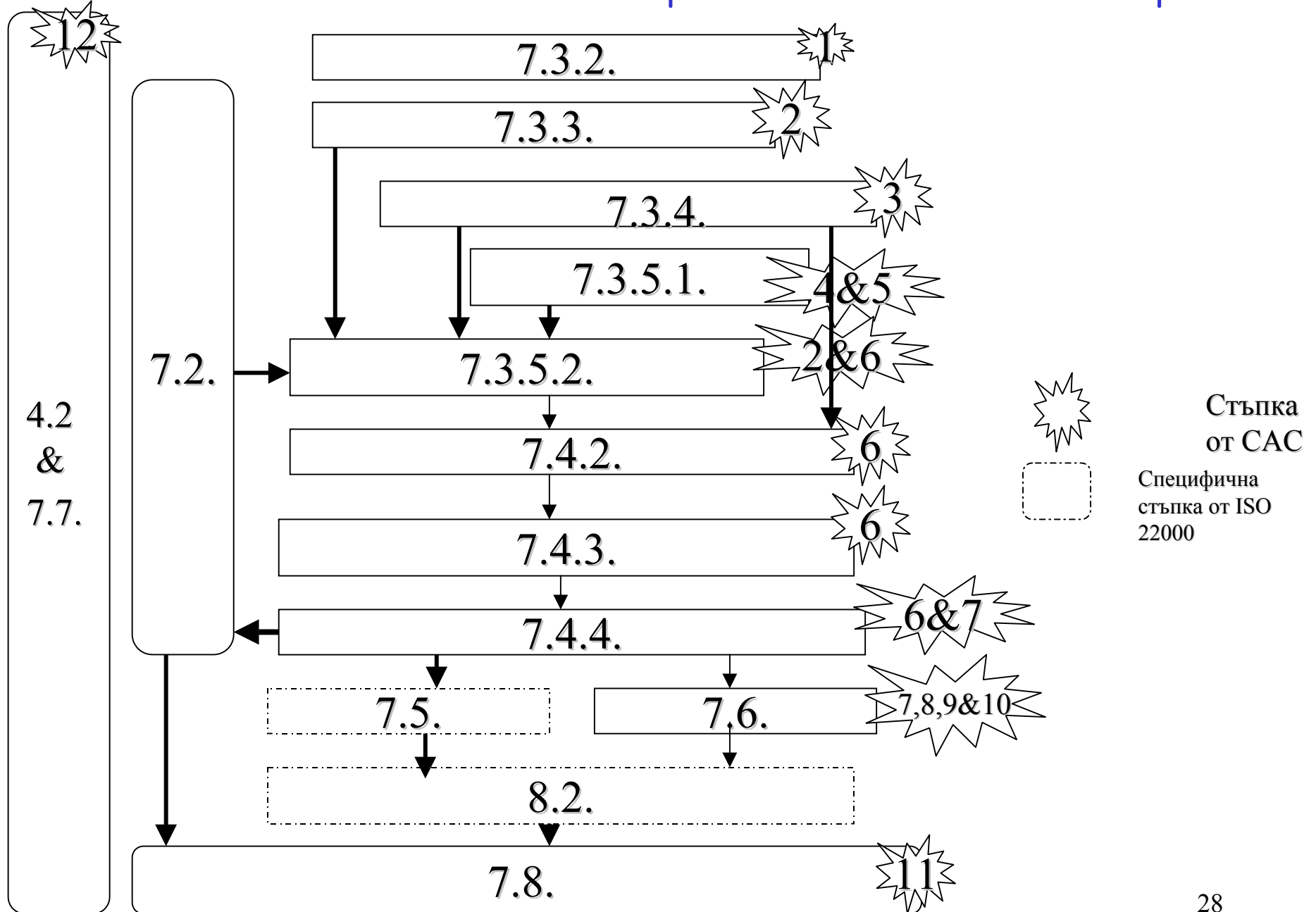
ISO /TS 22004:2005 гл.7: ... т.7.1.

- Ключова роля при планирането на контролните мерки играе **анализът на опасностите**:
  - Кои опасности имат нужда от контролиране(т.7.4.3. от ISO 22000) ;
  - Нивото на контрол, за да се достигне приемливо равнище (т.7.4.4.) ;
  - Каква е комбинацията от контролни мерки (т.7.4.4.).
    - За да определи това, организацията извършва предварителни стъпки (т.7.3), с които се набавя необходимата информация

ISO /TS 22004:2005 гл.7: ... т.7.1.

- **НАССР анализът определя:**
    - дали контролните мерки се отнасят към НАССР плана или към операционните предпоставящи програми;
  - **НАССР анализът се подпомага от:**
    - подходящо разработване на детайли кои мерки се
      - Прилагат;
      - Наблюдават;
      - Проверяват и
      - Обновяват (т.7.5 до 7.8 на ISO 22000).
- Забележка: Организацията може да използва **ВЪНШНА ПОМОЩ** за определяне на комбинацията от контролни мерки, посочени от т.7.2 до т.7.8. на ISO 22000

ISO /TS 22004:2005 гл.7: Планиране на безопасността на храните

ISO /TS 22004:2005 гл.7-7.3.

- Предварителни стъпки за овладяване на опасностите:
  - Произход на суровините, съставките и материалите в контакт с продукта;
  - Концепцията за "жизнения цикъл":
    - Период;
    - Микробиологично състояние;
    - Продължителност на съхранение
    - Специфична температура на съхранение
      - Може да бъде различна от тази, указана на етикета
  - Информация за предвидената употреба
    - Необходима е, за да се идентифицират приемливи равнища на опасност и за да се подберат контролни мерки

ISO /TS 22004:2005 гл.7

7.4. анализ на опасностите

- 7.4.2. Идентифициране на опасностите и определяне на приемливи нива:

В законодателството

- Определяне на **максимални граници**:
  - където ги има, има съответстваща опасност за продукта;
- Определяне на **крайни продукти**:
  - където ги има, има съответстваща опасност за продукта;
- Определяне на **критерий за процеса**:
  - където ги има, има съответстваща опасност

ISO /TS 22004:2005 гл.7

Определяне на приемливи равнища

Приемливо равнище означава равнище на индивидуална опасност в крайния продукт на организацията, което е необходимо в следващата стъпка за осигуряване на безопасност на храната.

Съответства на приемливото равнище за директна консумация само когато следващата стъпка е крайният клиент.

В крайния продукт се определя посредством информация, получена от един или повече от следните източници:

7.4.2. Определяне на приемливи равнища-
продължение

- **Критерии за крайния продукт**, създадени от органите за официален контрол в страната на продажба на продукта: действителни или цели;
- **Описание** или друга информация, съобщена от фирмата за следващите стъпки в хранителната верига (често това е консуматорът)- напр. полуфабрикат или за директна употреба;
- **Максималното равнище** , **прието за приемливо от екипа по безопасност на храните**: взема се предвид **определеното в норм. актове**, или в **научната литература**, или **от професионален ОПИТ**

ISO /TS 22004:2005 гл.7

7.4.3. Преценяване на опасностите

- Преценка на списъка от опасности, определен съгл. т.7.4.2. от ISO 22000;
- Идентифициране на опасностите, които трябва да бъдат контролирани;
- Вземане предвид на:
  - Произход на опасността;
  - Вероятност да ни сполети;
  - Природата на опасността;
  - Честотата на проявление на опасност за здравето

7.4.3. Преценяване на опасностите-продължение

- При оценяване на вероятността от проява на опасността, заключението трябва да бъде направено спрямо предшестващата и следващата стъпка по процеса (напр. **доставчици на суровини и подизпълнители**);
- Анализът на опасностите трябва да каже кога контрол на опасностите не е нужен за организацията (напр. **на друг от етапите да бъде упражняван контрол, поради което е излишен на този етап**)

ISO /TS 22004:2005 гл.7

7.4.4. Подбор и оценяване на контролните мерки

- Подбор на контролните мерки:
  - прави се съгласно изискванията на 7.2.3- базови PRPs;
  - Стъпки на процеса и оперативни PRPs : 7.3.3.1 a),b),d),e),f);
  - Външно прилагани контролни мерки: 7.3.5.2.
- Оценяване на комбинацията от контролни мерки:
  - ✓ Често се прилага повече от една контролна мярка за контролиране на специфичната опасност:
    - Как се повлиява опасността от контролната мярка: намалява, контролира намалението, или контролира честотата на проява;
    - Какъв е вида на измерването на опасността: количествен, полуколичествен или качествен;
    - Стъпка или място, на което се очаква да се прилага контролната мярка;
    - Оперативен параметър, вкл. неговата неопределеност, напр. разсейването или вероятността от операционна грешка

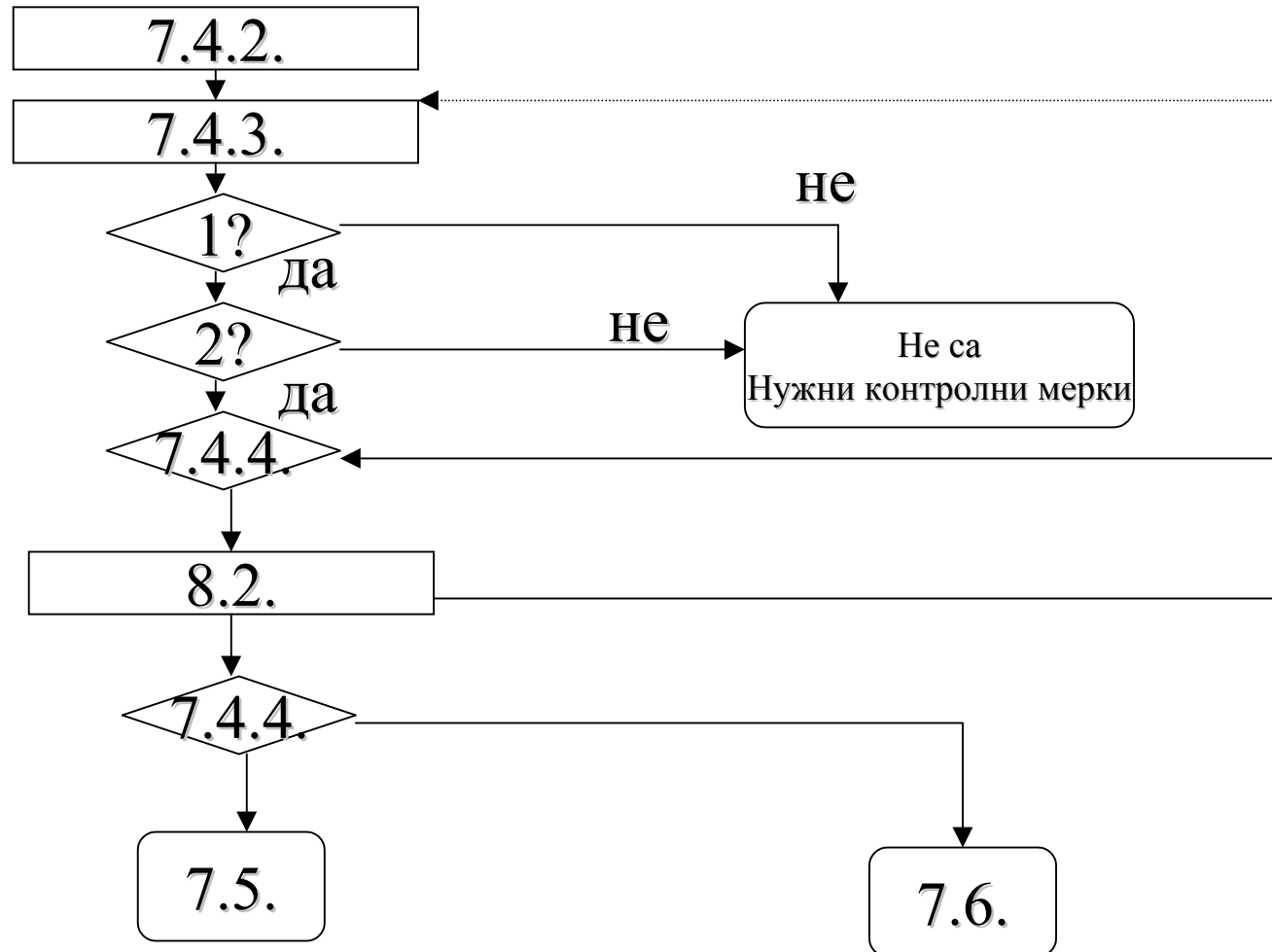
ISO /TS 22004:2005 гл.7

7.4.4. Подбор и оценяване на контролните мерки- продължение

- Категоризация на контролните мерки:
  - Влияние на контролните мерки върху опасностите:
    - Възможно влияние върху операционните PRPs;
    - Само някои върху HACCP плана;
    - Или обратното
  - Важно! В някои случаи се определят ККТ тъй като контролните мерки не могат да повлияят върху оперативните PRPs или защото наблюдението показва, че резултатите не са адекватни на изискванията за определено време

ISO /TS 22004:2005 гл.7, 7.6.1- HACCP план

- Идентифициране на ККТ- Дърво на решенията

ISO /TS 22004:2005 гл.8: Утвърждаване, проверка и подобряване на системата за управление на безопасността на храните

т.8.1.- ОСНОВНИ ИЗИСКВАНИЯ:

- дейностите, които трябва да се покажат от СУ БХ , за да се осигури очакваното ниво при доставката на продукта;
- отговорностите на организацията да извърши желаните контроли, предвидените операции и да обновява информацията, от която се нуждае;
- СУ БХ да се изгражда на научни принципи: да се събере необходимата информация от научните институции, органите на официалния контрол, търговските асоциации, консултанти, обучение за процеса и/или продукта

Забележка: трябва да се напишат на хартия и да се утвърдят

ISO /TS 22004:2005 гл.8: ... т.8.2.- утвърждаване на комбинацията от контролни мерки

- сравнение с публикуваните научни данни;
- Експериментално изпитване при подобни условия;
- Събиране на данни за биологични, химични и физични опасности;
- Статистически създаден надзор;
- Математическо моделиране;
- Използване на ръководства, издадени от органите на официалния контрол

ISO /TS 22004:2005 гл.8: ... т.8.3.

- Концепцията за калибриране- комплексна, зависи от типа на оборудването и вида на процеса/продукта;
  - Термометри, метални детектори;
    - Типа на термометъра;
    - Нужното ниво на точност;
    - Степените, при които ще са необходими показанията на термометъра
      - Трябва да бъде проверен спрямо показанията на термометър с известна проследимост;
      - Електронните трябва да бъдат сравнени с описан и проверен живачен термометър;
      - Два пъти в годината;
      - Металният детектор трябва да бъде калибриран с топче с познато съдържание на желязо и проверен на място.
- Оптимално- в зависимост от ISO 10012, по ISO 17025

ISO /TS 22004:2005 гл.8: ... т.8.4

- Проверка на СУ БХ- информация за:
  - Системата;
  - Лицата, които я администрират и обновяват;
  - Статута на записите, приемани като резултати от наблюденията;
  - Сертифициране, че оборудването на наблюдение и измерване и правилно калибрирано и е в работно състояние;
  - Резултатите от прегледа на записите и някои анализи на проби;
  - Записи от обучение

Забележка: планиране-съгл. т.7.8 и оценяване-съгл. т. 8.4.2 на ISO 22000

ISO /TS 22004:2005 гл.8:т.8.4 продължава

- Примери за действия по проверките:
  - Преглед на записите от наблюдението;
  - Преглед на несъответствията и разпоредените коригиращи действия или корекции;
  - Калибрирани термометри или друго критично оборудване;
  - Визуална инспекция дали контролните мерки са под контрол;
  - Аналитично тестване или одит на процедурите за мониторинг;
  - Вземане на проби и анализиране- от полуфабрикати и от краен продукт;
  - Проби от оборудването и околната среда;
  - Преглед на удовлетвореността на клиентите

Благодаря за вниманието!

Пожелавам Ви успех!

E-mail: nvasileva@bg.tuv.com

08 999 0 1617

02 / 987-90-87, 987-92-91

02/ 987-66-05

1000 София, ул. "Иван Вазов" 16
ТЮФ Рейнланд България ЕООД